

3. Приложение ко Всеподданейшему отчету г. Министра народного просвещения за 1874 г. *Журнал Министерства народного просвещения. Октябрь.* Часть CLXXXVII. 1876. Санкт-Петербург. С. 49–70.
4. Отчет о заграничной командировке в 1879–1880 гг. ординарного профессора И.И. Мечникова. *Записки Императорского Новороссийского университета.* 1880. Т. 31. С. 283–292.
5. Протокол заседаний совета Императорского Новороссийского университета: 24 января – 31 мая 1880 г. *Записки Императорского Новороссийского университета.* 1880. Т. 31. С. 1–75.
6. Протокол заседаний совета Императорского Новороссийского университета: 20 августа – 15 декабря 1880 г. *Записки Императорского Новороссийского университета.* 1881. Т. 32. С. 231–240.

КУРС ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕПРОФІЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ІНТЕГРУВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ В ЗАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

Куліш С.М., Філатова О.Є.
(Харків, Україна)

З часу отримання Україною незалежності вища освіта в країні перебуває в стані реформування і пристосування до потреб часу. В руслі цього процесу намітилась тенденція до скорочення курсів гуманітарного спрямування для непрофільних спеціальностей, зокрема історії України.

Цей процес ґрунтується на твердженні про недоцільність викладання курсу історії України в процесі підготовки фахівців негуманітарного профілю. Цілком прогнозовано проблема викликає гострі дискусії суть яких зводиться до наступного – історія України, яка належить до кола гуманітарних дисциплін котрим відведене значне місце у навчальних планах кожного українського вищого навчального закладу, формально дублює шкільну програму. Тому популярною є думка про ліквідацію курсу вітчизняної історії у вищій школі. Звичайно такій точці зору не бракує логіки, адже умови і вимоги до підготовки фахівця у ХХ і ХХІ ст. кардинально відрізняються. Світ в якому ми живемо динамічно змінюється, помилково відкидати необхідність змін в освітньому процесі, викладаючи «історію України від найдавніших часів до сьогодення» без урахування особливостей програми підготовки фахівця за різними спеціальностями і спеціалізаціями.

Доволі грубе порівняння шкільного викладу історії України та поглибленого її вивченні в неодмінному контексті європейської та світової історії у закладах вищої освіти, базується на схожості тем і хронологічної структури викладу матеріалу курсу історії України.

Фахівці, викладачі з величезним досвідом, спростовують тезу про дублювання шкільного і вузівського курсів з історії України, акцентуючи увагу на тому що у вищій школі викладання історії України провадиться в проблемному вимірі, та лише відштовхується від фактографічної бази, яку пропонує учневі для засвоєння середня школа [4, с. 35]. Крім того, шкільний курс розкиданий по роках навряд в змозі наділити учнів систематизованими знаннями, навчити аналітичному мисленню, особливо з огляду на тестовий підсумковий контроль у вигляді зовнішнього незалежного оцінювання.

На сучасному етапі існування система освіти потребує постійного вдосконалення, адже орієнтована на підготовку конкурентоспроможного фахівця з урахуванням вимог часу та інтересів учнів. З огляду на це у Університеті, зокрема кафедрою українознавства систематично проводяться анонімні опитування з приводу доцільності викладання курсу історії України, як обов'язкової дисципліни з циклу гуманітарної підготовки. Як результат маємо думку студентів, що висловлюється кожного

навчального року на різних факультетах в межах перших занять з історії України підчас перевірки рівня знань – «Хто не здавав ЗНО з історії України – історії не знає!» [7, с.185]. Це твердження, хоч і деякими виключеннями, є досить справедливим для студентів технічних спеціальностей. Зауважимо, що навіть на факультетах природничого профілю, де частина студентів здавали ЗНО з історії України та навіть здобували найвищі бали, на практиці не знають елементарних речей. Вони не знають причин утворення держави Київська Русь, не знають основних напрямків українського державотворення, натомість усі обізнані на фактографії, тобто знають певні окремі факти [4, с. 26]. Проте, подібна ситуація не відкидає бажання студентів поглибити свої знання з історії України розуміючи їх практичне застосування в майбутній професії. Цитуємо деякі відповіді студентів спеціальностей «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Туризм», «Міжнародні економічні відносини» стосовно практичного застосування отриманих знань і умінь в майбутній професії: «Вони розвивають аналітичні здібності та розширюють кругозір», «Завдання для самостійної роботи розвивають мислення і дають можливість висловити власну думку, а це у свою чергу обов'язково допоможе у професійному житті», «Досвід публічних виступів, навички пошуку і обробки інформації», «Для дипломата знання історії одне з найголовніших», «Хто не знає історії – той не має майбутнього», «Кожна людина має знати історію своєї держави, тому набуті нами знання з історії України звичайно стануть нам у пригоді як у повсякденному так і професійному житті». Розуміючи доцільність курсу історії України як обов'язкової дисципліни студентство все ж має свої побажання – цілком очікувано прагне більш докладно вивчати ключові події ХХ-ХХІ ст. Орієнтуючись на побажання студентів, вимоги часу і динамічні зміни системи освіти доцільною є адаптація викладання курсу історії України до особливостей кожної спеціальності і спеціалізації програми підготовки фахівців. Тобто курс історії України, який читається протягом одного семестру, базовий, не лише переосмислює на новому інтелектуальному рівні отримані у школі знання [1, с. 17-18] але й акцентує увагу на темах суміжних з циклом професійної підготовки фахівця. До прикладу, для студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ефективно орієнтуватись у викладанні курсу історії України на висвітленні найважливіших дискусійних історичних проблем, на оволодінні сучасними засобами вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомами їх аналізу та здобутті на цій основі практичних навичок для оцінки поточних суспільних процесів та явищ [3, с. 4-5].

Зауважимо, що підготовка студентів за негуманітарними спеціальностями базується на точних і природничих науках в яких панують методи, що походять від загальнонаукового логічного методу (порівняльний, моделювання та ін.). І тільки в гуманітарних науках центральне місце займає загальнонауковий історичний метод на основі якого виникли спеціально-наукові генетичний та інші методи. Тож, вивчаючи історію України студенти отримують необхідний практикум у розумінні та застосуванні загальнонаукового історичного методу, який необхідний так само як і логічний метод.

У питанні практичного застосування отриманих знань і умінь майбутніми спеціалістами, можемо стверджувати, що при адаптації обов'язкових дисциплін до потреб майбутньої професії вивчення гуманітарних наук, зокрема історії України, сприятиме розвитку особистості та виробленню нею творчого підходу до вирішення майбутніх виробничих проблем.

Проте, ефективність викладання дисципліни криється не лише у вдалому структуруванні матеріалу, але і в методах викладання, суть яких яскраво ілюструє вислів що побутує у чеській освіті: школа – для того, щоб навчати, а вищий навчальний заклад – щоб вчити сумніватися в тому, чого навчили в школі [1, с. 16], адже вища школа дає більші можливості для викладання не на фактографічному, а на проблемному, концептуальному рівнях [4, с. 25]. Критичне і аналітичне мислення, той фундамент який закладає дисципліна історія України.

Сьогодні сучасні компетенції студентів вимірюються у двох площинах: перша площина – це безпосередньо та сума знань, яку одержує студент. Але сьогодні говорити про абсолютність суми знань ми можемо досить умовно, тому що за інформаційної епохи складно визначити, якою саме має бути ця потрібна сума знань. Друга площина сучасних компетентностей студентства – це якість набутих знань. У цьому контексті дуже важливим є завдання удосконалення змістовного наповнення програм навчальних курсів [4, с. 25].

Тому, актуальними є завдання запровадження комплексного підходу у викладанні дисциплін гуманітарного циклу у вищій школі, пропонування студентам навчально-методичних комплексів нового покоління й створення сприятливих умов до розвитку творчих здібностей студента шляхом удосконалення навичок самостійної роботи [4, с. 38]. Ідеться натомість про те, аби представити студенту в стислому, майже у конспектному вигляді добре осмислений, а головне логічно структурований матеріал, який можна було б вивести на високий рівень узагальнення понять. Тож підручник в ідеалі має носити концептуальний характер. У свою чергу, додаткові матеріали повинні дати можливість студенту вдосконалювати свої творчі здібності і спрямовувати його у річище самостійної роботи [4, с. 38].

Керуючись заданим вектором, викладачами кафедри українознавства розроблено навчальні програми з історії України адаптовані до потреб кожної спеціальності і кожного факультету, де викладається дисципліна. Поза тим, видано вже 4 редакцію підручника «Історія України» [5], матеріали до семінарських занять [6], розроблено методичні рекомендації для студентів.

Означені заходи спрямовані на вдосконалення історичної освіти молоді, мають піднести її на якісно новий рівень, враховуючи потреби часу, а саме – демократизацію, гуманізацію та процес розбудови національної української держави. Адже, курс історії України дає прекрасні можливості для патріотичного і громадянського виховання українського студентства, бо ж як зазначав відомий український історик Д. Дорошенко «Історія постійно підтверджує ту істину, що майбутнє можна будувати тільки на історичному ґрунті, що народ без історичної пам'яті не є народом, і коли ця пам'ять перестає бути святою, він негідний одержаного в спадок по батьках імені» [2, с. 7].

Список використаних джерел:

1. Вітчизняна історія в школах і вузах України: останнє десятиріччя. Семінар. – К.: Інститут Кеннана. Київський проект, 2002. – 32 с.
2. Дорошенко Д.І. Історія України в 2-х т. – Том І. – К.: Глобус, 1992. – 238 с.
3. Танцюра В.І., Куліш С.М. Історія України: комплекс навчально-методичних матеріалів для студентів та викладачів. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 94 с.
4. Актуальні проблеми викладання історії України та історії української культури у вищій школі: Матеріали міжвузівського науково-методичного семінару (м. Київ, 18 грудня 2009 р.). / Відповід. ред. – докт. істор. наук, проф. С.О. Костишева. – К.: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2010. – 89 с.
5. Танцюра В.І. Історія України: навчальний посібник / В.І. Танцюра, С.М. Куліш, О.О. Пересада. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 492 с.
6. Історія України. Методичні рекомендації до семінарських та практичних занять і самостійної роботи студентів. Історія України: матеріали до семінарських занять / Уклад. О.М. Хорошев. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 180 с.
7. Куліш С.М., Філатова О.Є., Курс історії України для студентів технічних спеціальностей: основні проблеми і методи їх вирішення / Матеріали Міжнародної наукової конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVI Киришинські читання) (м. Полтава, 30-31 травня 2019 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава: ТОВ «Сімон», 2019. – С. 185–187.